

BYFOs bidrag til en ny arkitekturpolitik

Bygnings Frednings Foreningen, BYFO har læst Kulturministeriets ideoplæg til ny national arkitekturpolitik. BYFO værdsætter Kulturministerens initiativ og håber at en ny arkitekturpolitik kan blive et godt arbejdsredskab for alle, der arbejder med fysisk planlægning, lige fra politikere og myndigheder til rådgivere, bygherrer, ejere og andre. BYFO har følgende input til de dele af oplægget, som vedrører de fredede og bevaringsværdige bygninger.

Kulturarven er under pres og bør beskyttes yderligere gennem integrering i en ny arkitekturpolitik

Der tales i ideoplægget om, at fremtidens byggeri vil koncentrere sig om renovering, ombygning, omlægning og restaurering, samt om at bæredygtig renovering og omdannelse af bygninger generelt bør prioriteres i en ny arkitekturpolitik. BYFO er enig i dette fremadrettede fokus på den eksisterende bygningsmasse. Renovering, ombygning og omlægning vil imidlertid medføre, at den byggede del af kulturarven de kommende år vil blive udsat for et endnu større pres end hidtil og ikke nødvendigvis på en måde som er forenelig med ønsket om at bevare den for eftertiden. Foreningen skal derfor anbefale, at der i en ny arkitekturpolitik, prioriteres en registrering og værdisætning af alle bevaringsværdige bygninger og bygningsmiljøer landet over. Der bør samtidig udvikles en metode til anvendelse ved stillingtagen til nedrivning af de funktionstømte bygninger, og her vil det være helt afgørende, at der tages stilling til, hvad de tilbageværende bevaringsværdige bygninger og bygningsmiljøer kan tåle af ændringer og tilføjelser, uden at man svækker de for lokalområderne identitetsskabende værdier.

Det er ikke mindst vigtigt, fordi udvikling og indførelse af en lang række nye materialer og byggetekniker udfordrer de bygningskulturelle værdier. Som nærliggende eksempel kan nævnes energirenoveringer, hvor man må konstatere, at der endnu ikke er udviklet gode brugbare metoder til energirenovering af fredede og bevaringsværdige bygninger, der ikke anfægter bevaringsværdierne.

Der er tale om en hårfin balance mellem ønsket om at bruge nye teknologier, spare på energien og samtidig undlade at ødelægge den kulturarv, som skaber værdi og skal bidrage til at gøre blandt andet vores lokalområder attraktive for borgere, virksomheder og turister. Foreningen skal derfor opfordre ministeren til, at der sker en koordinering i forhold til anden lovgivning, specielt til bygge- og miljølovgivningen, hvor interesserne i de enkelte lovområder ofte er i strid med hinanden. Derudover håber foreningen, at ministeren vil forsøge foranlediget, at ministerier og styrelser i højere grad end tidligere i en fremtidig arkitekturpolitik koordinerer indsatsen, så man ikke ender med at modarbejde hinanden og resultatet i værste fald bliver en vægtning af forskellige interesser, hvor kulturarven bliver taber.

Kommunerne skal forpligtes yderligere på de bevaringsværdige bygninger og bymiljøer i en ny arkitekturpolitik

Selvom Planloven giver mulighed for at sikre bevaringsværdige bygninger og bymiljøer gennem lokalplaner, er dette redskab kun i teorien lige så anvendeligt og velfungerende som fredningsinstrumentet. I praksis anvendes begrebet "bevarende lokalplaner" i flere kommuner ikke længere, og selv i de kommuner, der har lokalplaner, hverken formuleres eller forvaltes planerne lige så restriktivt som Kulturstyrelsen forvalter sit mandat i forhold til de fredede bygninger.

Årsagen er, at

- det kræver stor politisk mod og vilje at prioritere midler og arbejdsmæssige ressourcer til udformning af bevarende lokalplaner – ikke mindst i krisetider og yderområder, hvor det er ord som udvikling, vækst og velfærd, der holder på borgere og virksomheder. I den forbindelse må man ikke undervurdere, at lokalplansredskabet ikke opfattes med samme autoritet i befolkningen, som fredningsinstrumentet gør
- armslængdeprincippet har sværere vilkår i kommunerne. Politikerne lægger sig nøddigt ud med egne borgere og vælgere i et lokalmiljø. Derfor formuleres lokalplanerne oftest i vendinger uden de nødvendige detaljerede beskrivelser og derfor indeholder lokalplanerne en indbygget dispensationsmulighed. Dermed svækkes embedsværket i udførelsen af deres arbejde
- det er de færreste kommuner, der råder over kompetencerne til at varetage bevaringsarbejdet med disse særlige bygninger
- en stor procentdel af bygningerne ofte ligger spredt i byerne og i de mindre bysamfund eller udenfor samlede bebyggelser, hvilket gør brugen af lokalplaner særdeles vanskelig og uhensigtsmæssig.

Foreningen er af den opfattelse, at det er en forudsætning for kommunernes prioritering af en seriøs bevaringsindsats, at denne ikke udelukkende baseres på frivillighed. På den anden side er det også foreningens opfattelse, at lokalplaner aldrig vil kunne regulere de bevaringsværdige bygninger og bymiljøer på samme niveau som Bygningsfredningsloven – alene på grund af ovennævnte årsager.

Bygningsmæssige helheder af national betydning skal beskyttes bedre i en ny arkitekturpolitik

Lokalplaner er først og fremmest et redskab til at regulere planer og projekter og har aldrig har været tænkt som et redskab, der i detaljer skulle regulere historiske bygninger og bygningsmiljøers bevaring på samme niveau som Bygningsfredningsloven regulerer de fredede bygninger. Det betyder derfor også, at man mangler et bevarings-/planlægningsredskab, som er specielt udviklet til på en overskuelig måde, at varetage sikringen af bygninger og bymiljøer, der har national betydning – men med vægt på de udvendige bevaringsværdier.

Da man havde de tidligere B-fredninger, kunne Bygningsfredningsloven omfatte helheder af national betydning. Så længe der ikke er et redskab med samme autoritet, til bevaring af nationalt betydningsfulde helheder, er det et tab for kulturarven, at B-fredningerne er skrevet ud af Bygningsfredningsloven. En ny arkitekturpolitik bør indeholde mulighed for at frede bygningsmæssige helheder af national betydning.

Bevaringsværdige enkeltbygninger og bygningshelheder beliggende i landdistrikterne skal beskyttes bedre i en ny arkitekturpolitik

Den demografiske udvikling i disse år og fremover betyder, at enkeltbygninger og bygningshelheder med betydelige bevaringsværdier beliggende i landdistrikterne i særdeleshed er i fare. Det er imidlertid urealistisk at forvente bred lokalpolitisk opbakning til udarbejdelse af lokalplaner på disse spredt beliggende bygninger og bygningsanlæg i landskabet. Dertil kommer, at lokalplanredskabet i sin nuværende form som allerede nævnt ikke er hensigtsmæssigt til denne form for spredt planlægning.

Kommunerne bør derfor opfordres til at nytænke kommune- og lokalplanlægningen, således at bevaringen i landdistrikterne får større opmærksomhed. Der bør ligeledes indgå stillingtagen til landskabselementer og -kvaliteter, som hænger meningsfuldt sammen med bebyggelser og som er med til at skabe identitet og mening.

Som et minimum for bygningernes beskyttelse, må det prioriteres, at de vurderes og eventuelt registreres som bevaringsværdige. I områder, hvor de bevaringsværdige bygninger endnu ikke er registreret og værdisat, må det være enhver ejers ret at få værdisat sin bygning, hvis dette ønskes.

BYFO støtter politiske initiativer, som indirekte kan være en hjælp til sikring af bevaringsværdige bygninger i landdistrikterne, herunder fleksboligordningen, hvor bygningerne tillades anvendt til fritidsboliger, samt bopælspligtfrigtagelsen som gælder for nogle områder. Udlændinges mulighed for køb af fritidsboliger i landdistrikterne bør ligeledes genvurderes ud fra et bevaringspolitisk perspektiv.

Der bør indføres beskyttelseszoner for fredede bygningsanlæg i en ny arkitekturpolitik

I henhold til Bygningsfredningsloven er omgivelserne omkring en fredet bygning eller bygningsmæssig helhed ikke beskyttet – medmindre der er tale om arealer, der selvstændigt kan oppebære en bygningsfredning eller er væsentlige for forståelsen af den fredede bygning. Sidstnævnte motivation for fredning tages kun sjældent i brug, hvorfor fredning af bygninger og bygningsanlæg i visse tilfælde mister mening, når opførelse af nye bygningsanlæg alt for tæt på de fredede bygninger ødelægger forståelsen og oplevelsen af disse. Det samme gør sig gældende, når der f. eks. anlægges vej- og jernbaneføringer tværs gennem herregårdslandskaber tæt på fredede herregårdsanlæg. Vandmiljøplanerne er væsentlige for miljøet, men der er u hensigtsmæssige sideeffekter, når omlægning af vandføringer f.eks. ødelægger historiske spor efter landets tidligste industrikultur, f.eks. mølleanlæg. En ny arkitekturpolitik bør derfor indeholde mulighed for etablering af beskyttelseszoner omkring fredede bygninger og bygningshelheder. Her skal vi ligeledes bede om, at ministerier og styrelser i højere grad end tidligere i en fremtidig arkitekturpolitik koordinerer indsatsen, så man ikke ender med at modarbejde hinanden og resultatet i værste fald bliver vægtning af interesser, hvor værdifuld kulturarv bliver taberen.

Den byggede kulturarv udgør fundamentet i en ny arkitekturpolitik

BYFO er af den opfattelse, at den byggede kulturarv i en ny arkitekturpolitik helt overordnet må behandles på samme måde som ejere af de fredede bygninger forventes at forholde sig til de fredede bygninger. De har bygningerne "til låns" og benytter og behandler dem i videst muligt omfang på bygningernes præmisser. Ved ny- og ombygninger skal lokalplaner og Bygningsfredningsloven derfor opfattes som inspirerende modstand mod for hurtige og for voldsomme ændringer. Den byggede kulturarv er sårbar, og hver gang man tilføjer nyt, er det som oftest på bekostning af gammelt, som forsvinder for evigt. Derfor håber vi på, at kulturarven i en ny arkitekturpolitik får den ophøjede og respekterede plads, som den fortjener.

Udvises disrespekt for kulturarven, fjerner man det fundament, nutidens og fremtidens arkitektur står på. Når der ydermere er god evidens for, at en helhedsorienteret varetagelse af det byggede miljø har en positiv langsigtet indflydelse på vækst og velfærd, er der god grund til at lægge ekstra vægt på bevaringen af den byggede kulturarv, hvor Danmark kan markere sig som en nation, der er værd at bo i, drive virksomhed i og besøge som turist.

01-08-2013

Birthe Iuel